

О. М. МАСЛОВА – ВИДАТНА ПОСТАТЬ У ГАЛУЗІ КРАЄЗНАВЧОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ

У статті розглядається діяльність професіонала в галузі краєзнавчої та регіональної бібліографії Росії Олександри Миколаївни Маслової.

Ключові слова: бібліотека, краєзнавча бібліографія, редагування, регіональна бібліографія, бібліографічні покажчики.

Серед видатних діячів, які працювали в галузі бібліотечної справи, краєзнавчої та регіональної бібліографії, історії книги, почесне місце належить Олександрі Миколаївні Масловій. Вона ввійшла в історію радянської та пострадянської краєзнавчої та регіональної бібліографії як її ідеолог, практик, організатор, дослідник.

Професійна діяльність Олександри Миколаївни визнана провідними спеціалістами в цій галузі знань й отримала високу оцінку. У її творчій біографії з'єдналися два основних предмети – бібліографія та краєзнавство. Вона вивчала теоретичні та практичні питання бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, краєзнавчої роботи бібліотек. Вела дослідження з історії розвитку бібліотечної справи регіонів, принципи формування бібліотечної системи, структури та властивостей бібліографічної інформації, займалась вивченням творів друку та процесів їх створення, дослідженням комп'ютерних технологій у галузі бібліотечної справи, нових можливостей фіксування, зберігання та використання інформації.

Народилася Олександра Миколаївна 17 жовтня 1933 року в м. Кам'янець-Подільському Хмельницької області (Україна). Через дворянське коріння сім'я зазнала репресій та численних переїздів. 1936 року до м. Ленінград, 1942 року з блокадного Ленінграду до міст Тавди, Елабуги.

Закінчивши в 1952 році бібліотечний технікум, продовжила навчання в Бібліотечному інституті ім. Н.К. Крупської. Трудову діяльність розпочала на Далекому Сході в м. Хабаровську.

Крім основної роботи Олександра Миколаївна займалась викладацькою діяльністю – проводила заняття на Вищих бібліотечних курсах для спеціалістів з вищою непрофільною освітою, у 1989 році була організатором кафедри профільноцих дисциплін Кемеровського державного інституту культури та мистецтв на базі Державної публічно науково-технічної бібліотеки Російської федерації. Брала участь в організації першого набору студентів, яким читала лекції, вела семінарські заняття, була керівником дипломних та курсових робіт.

Протягом трудової діяльності Олександра Миколаївна мала тісні контакти з найбільшими бібліотеками Росії: Далекосхідною державною науковою бібліотекою, Державною публічною науково-технічною бібліотекою Сибірського відділення Академії наук СРСР (Російської академії наук), Бібліотекою Академії наук, Російською національною бібліотекою, займалася складанням календарів знаменних та пам'ятних дат, упорядкуванням бібліографічних покажчиків літератури. У 1962 році вийшов у світ покажчик «Хабаровський край – край больших возможностей», у 1968 році – «Дальний Восток в период Великой Октябрьской социалистической революции и гражданской войны (1917-1922 гг.)» [22; 6].

У 1970 роках були видані такі бібліографічні покажчики, як «Комсомол Дальнего Востока», «К 50-летию освобождения советского Дальнего Востока от белогвардейцев и интервентов», інші посібники, зокрема, «Что читать об индустриализации Хабаровского края» [11; 12; 23].

Вийшла низка публікацій О.М. Маслової, присвячених бібліотечній справі: «Кадровый потенциал научных библиотек», «О краеведческом семинаре и не только о нем» та інші [8; 16, с.89-100].

Займалася редагуванням книги РНБ – «Публичная библиотека в годы войны, 1941-1945: дневники, воспоминания, письма, документы», присвячені 60-річчю Великої Перемоги. Книга являє собою збірку споминів співробітників бібліотеки, їх щоденників та листів, що стосуються періоду Великої Вітчизняної війни, адже тема блокадного Ленінграда їй була дуже близькою, оскільки сама пережила ті страшні часи [19].

Працюючи в Російській національній бібліотеці, Олександра Миколаївна редагувала бібліографічні покажчики, брала участь у підготовці багатьох колективних монографій. Серед них були такі важливі наукові роботи, як «Очерки истории книжной культуры Сибири и Дальнего Востока» [17], «Информационные ресурсы региона: принципы формирования, организационная, видовая структура» [7], «Библиографическая продукция региональных библиотек в системе национальной библиографии» [3], «Краеведческая библиография Дальнего Востока» [13].

2010 року вийшов монографічний збірник вибраних статей Олександри Миколаївни «Краеведение и библиотека», який став цінним практичним посібником для бібліотечних працівників. До нього ввійшли публікації та неопубліковані матеріали переважно за 1990-2010 роки з питань теорії, історії та практики краєзнавчої роботи бібліотек [10].

Наукові монографії та статті, аналітичні огляди та рецензії на краєзнавчі бібліографічні роботи бібліотек в фахових журналах О.М. Маслової мають важливе методологічне значення для спеціалістів і практиків бібліотечної та книжкової справи, для істориків та дослідників краю [14, с.20-23; 2, с.41-48; 3, с.41-45; 4, 39-45; 9, с.12-18; 10, с.8-10; 15, с.108-110; 20, с.13-18; 21, 115-124].

Великої уваги Олександра Миколаївна надавала редагуванню наукових та бібліографічних робіт не тільки Російської національної бібліотеки, але й регіональних бібліотек, зокрема, «Библиография в региональных энциклопедиях» [1].

Багато років допомагала співробітникам Національної бібліотеки Республіки Саха (Якутія) готувати до друку рукописи фундаментального ретроспективного покажчика «Библиография Якутии», підготовленого якутським бібліографом-краєзнавцем Н.Н. Грибановським (1880-1942). У цьому проявився її талант дослідника та бібліографа [5].

Олександра Миколаївна часто виступала з доповідями на науково-практичних конференціях та семінарах. 2007 року відвідала Україну, м. Кам'янець-Подільський, взяла участь у міжнародній науково-практичній конференції «Бібліотека вищого навчального закладу – центр науково-інформаційного забезпечення підготовки національних кадрів», яка проходила на базі бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, зробила доповідь «Краєзнавча бібліографія в Російській Федерації: стан і проблеми» [18, с.127].

Олександра Миколаївна була жінкою з гарною вдачею, великим розумом, щирою душею – великий професіонал, вчений, учитель. За життя опублікувала 325 наукових робіт, з яких майже 280 відображено в персональному покажчику, виданому 2007 року в Далекосхідній державній науковій бібліотеці до її 75-річного ювілею.

Література про неї, її твори, суспільно значима діяльність, солідний список публікацій – свідчення статусу авторитетного вченого в галузі краєзнавчої та регіональної бібліографії, бібліотекознавства.

Список використаних джерел:

1. Балацкая Н.М. Библиография в региональных энциклопедиях / Н.М. Балацкая, А.Н.Маслова // Проблемы создания региональных энциклопедий : матер. междунар. науч.-практ. семинара. – СПб. : Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2004. – С. 160-174, 175-177.
2. БАН и региональная библиография // Мир библиографии. – 2001. – №4. – С. 41-48.
3. Библиографическая продукция региональных библиотек в системе национальной библиографии // Библиография. – 2001. – №1. – С. 41-45.
4. Галина Александровна Озерова и сибирская библиография // Библиосфера. – 2005. – №1. – С. 39-45.
5. Грибановский Н.Н. Библиография Якутии. Ч. 4. Здравоохранение / Н.Н. Грибановский ; сост. В.П.Бурцева, Л.И. Нератова. – Якутск : НИПК «Сахаполиграфиздат», 1995. – 96 с. Науч. ред. совместно с М.П. Гоголевым.
6. Дальний Восток в период Великой Октябрьской социалистической революции и гражданской войны, 1917-1922 гг.: указ лит. / Хабар. краев. науч. б-ка, зон. об-ние б-ек Дал. Востока. – Хабаровск : [б. и.], 1968. – 287 с. – Сост. совместно с Л.К. Куликовой.
7. Информационные ресурсы региона: принципы формирования, организационная, видовая структура. – Новосибирск : ГПНТБ СО РАН, 2000. – 168 с. – Ред. совместно с Артемьевой Е.Б., Соболевой Н.В.
8. Кадровый потенциал научных библиотек : сб. науч. тр. / ГПНТБ СО РАН. – Новосибирск : [б. и.], 1992. – 131 с. – Отв. ред. Совместно с Т.А. Ждановой.
9. Календари знаменательных и памятных дат библиотек Российской Федерации : [аналит. обзор] // Мир библиографии. – 2002. – №4. – С. 12-18.
10. Краеведение в современных библиотеках : о задачах и направлениях работы секции РБА // Новая библиотека. – 2002. – №3 (15). – С. 8-10.
11. Комсомол Дальнего Востока : рек. указ. лит. / Хабаров. краев.науч. б-ка ; сост. А.Н. Маслова, Н.В. Пронина. – Хабаровск, 1976. – 75 с.
12. К 50-летию освобождения советского Дальнего Востока от белогвардейцев и интервентов : метод. рек. в помощь массовым б-кам / Хабаров. краев. науч. б-ка ; сост. Е. Аленкина, Г. Бутрина, А. Маслова. – Хабаровск, 1971. – 97 с.
13. Маслова А.Н. Краеведческая библиография Дальнего Востока // Научные библиотеки Сибири и Дальнего Востока : опыт работы. – Новосибирск, 1968. – С. 89-100.
14. Нужна ли регистрация местной печати? Знакомство с «Ежегодником рязанской книги» // Мир библиографии. – 2000. – №6. – С. 20-23.
15. Озеровские чтения в РБН // Библиография. – 2005. – №6. – С. 108-110.
16. О краеведческом семинаре и не только о нем : [о проблемах учета местной печати] // Библиография. – 2003. – №2. – С. 151-155.
17. Очерки истории книжной культуры Сибири и Дальнего Востока. Т.1. Конец XVIII – середины 90-х гг. XIX в. / отв. ред. В.Н. Волкова. – Новосибирск : ГПНТБ СО РАН, 2000. – 316 с.
18. Прокопчук В.С. Библиотека Кам'янець-Подільського національного університету: роки становлення й розквіту : історичний нарис / В.С. Прокопчук, Л.Ф. Філінюк. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. – С. 127
19. Публичная библиотека в годы войны, 1941-1945: дневники, воспоминания, письма, документы / отв. ред. А.Н. Маслова ; Рос. нац. б-ка. – СПб. : РНБ, 2005. – 576 с.
20. Рекомендательная краеведческая библиография: «Пациент скорее жив, чем мертв...» // Мир библиографии – 2003. – №3. – С. 13-18.
21. Родоначальница библиографии краеведческой библиографии : (к 100-летию со дня рождения Г.А. Озеровой) // Библиография. – 2005. – №4. – С. 115-124.
22. Хабаровский край – край больших возможностей : указ. лит. / Хабар. краев. б-ка, отделение о-ва по распротр. полит. и науч. знаний. – Хабаровск. : [б.и.], 1962. – 35 с. – К 40-летию освобождения Дальнего Востока от интервентов и белогвардейцев. Сост.

23. Что читать об индустриализации Хабаровского края : лит. к 1 разделу (1922-1927) / сост. А.Н. Маслова // Индустрия шагнула к океану : летопись рабочего мужества – история фабрик и заводов Хабаровского края. – Хабаровск, 1974. – С. 629-644.

The article discusses the activities of a professional in the industry and regional local history bibliography Russia, Alexandra Nikolaevna Maslova.

Key words: library, local history bibliography, editing, regional bibliography, bibliographies.

Отримано: 24.02.2015

УДК 023.4:027.625(477.43-25)

*А. М. Захаренко,
м. Хмельницький*

ІМЕНА ДИРЕКТОРІВ В ІСТОРІЇ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Висвітлюється роль директорів Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г. Шевченка в становленні та розвитку бібліотеки, історія бібліотеки з 1937 року – часу заснування, внесок директорів у створення бібліотеки, як інформаційного, культурно-освітнього, дозвіллевого закладу.

Ключові слова: Хмельницька обласна бібліотека для дітей імені Т.Г. Шевченка, історія, бібліотека, директори.

Без глибокого розуміння історичного розвитку бібліотеки, вивчення та використання накопиченого досвіду не можливий її поступ.

Хмельницька обласна бібліотека для дітей імені Т.Г. Шевченка, створена 1937 року, пройшла складний шлях становлення, розвитку і трансформації в сучасний інформаційний, культурно-освітній, дозвіллевий заклад; науково-дослідний, консультативний центр з питань дитячого читання для бібліотек області. Сьогодні вона забезпечує реалізацію прав дітей і підлітків на вільний доступ до інформації, на творчий розвиток, відпочинок та дозвілля.

У цьому заслуга всього творчого колективу бібліотеки, але, у першу чергу, його лідерів – директорів. Не випадково видатний український письменник Павло Загребельний, відвідавши бібліотеку, записав у книзі відгуків: «Вражений і зачарований цим храмом дитячої книги. Золоті руки у цих людей, золоті їхні серця».

Через відсутність документів, на жаль, немає змоги встановити, хто першим очолив створену в Кам'янці-Подільському обласну бібліотеку для дітей та юнацтва. Але відомо, що після звільнення області від німецько-фашистських загарбників і перенесення обласного центру до Проскурова 5 липня 1944 року тут відновила свою діяльність обласна бібліотека для дітей і юнацтва.

Директорами були призначені Мілютіна Катерина Євтихіївна (1944 р.), Снігур Марія Степанівна (1945 р.). З 1946 до 1967 року бібліотеку очолювала Бабич Ася Абрамівна. За 21 рік її керівництва бібліотека стала головною справою її життя, улюбленим дітищем.

Ася Абрамівна – людина великої душі, скромна, добра, працелюбна, вмілий організатор. Учителька за освітою вона досконало вивчала бібліотечну справу. Важкими були повоєнні роки для бібліотеки. З 1944 по 1952 рік бібліотека знаходилася в п'яти різних приміщеннях. 1952 року під керівництвом директо-